

Pradžia>Teisės aktai ir Teismo praktika>Nacionalinės teisės aktai

Nacionalinės teisės aktai

Belgija

Šiame skyriuje apžvelgiami įvairūs Belgijos teisės šaltiniai.

1. Kokiuose teisės aktuose arba „teisės šaltiniuose“ nustatomos teisės normos?

Teisė – tai privalomų rašytinių ir nerašytinių teisės normų, kuriomis reglamentuojami socialiniai piliečių bei valdžios institucijų ir piliečių tarpusavio santykiai ir pagal kurias taip pat organizuojamas viešasis administravimas, visuma.

Skiriami **formalūs** ir **materialūs teisės šaltiniai**. Skirtingai nei formaliuose šaltiniuose, materialiuose šaltiniuose nėra faktinių teisės normų. Materialių šaltinių pavyzdžiai – sąžiningumas, teisingumas ir tinkamas elgesys.

Yra penkios formalių šaltinių kategorijos. Trys iš šių kategorijų yra privalomieji formalūs šaltiniai: **įstatymai**, **paprotinė teisė** ir **bendrieji teisės principai**. Kiti du yra įtikinamojo, o ne privalomojo pobūdžio. Tai **teismų praktika** ir **teisės doktrina**.

Įstatymai bus išsamiau aptariami toliau, 3 ir 5 punktuose. Pagal apibrėžtį – tai rašytinės normos, kurioms įstatymo galią suteikė valdžios institucija. Paprotinė teisė pagal apibrėžtį yra nebyli ir valdo bendrai piliečių ir konkrečiai – tam tikrų kategorijų profesijų įpročius ir papročius. Bendrieji teisės principai išreiškia aukštesnes vertybes, kurias konkreti visuomenė siekia gerbti, tokias kaip visų piliečių lygybė, taikomų normų ir priemonių proporcingumas ir principas, kad valdžios institucijos privalo veikti laikydamosi įstatymų. Dauguma šių principų yra įvardijami kaip teisės maksimos, tokios kaip *non bis in idem* baudžiamojoje teisėje ar *lex posterior derogat legi priori* principas.

Teismų praktika ir teisės doktrina yra įtikinamieji teisės šaltiniai. Teismų praktiką sudaro visi teismų sprendimai. Teismo sprendimas yra privalomas tik bylos šalims. Belgijoje nėra precedentų sistemos. Vieninteliai visuotinai privalomi yra Konstitucinio teismo sprendimai. Kiti aukštesnieji teismai yra Valstybės taryba (aukščiausiasis administracinis teismas) ir Kasacinis teismas (aukščiausiasis teismas, nagrinėjantis bendrąją teisę).

Kitas šaltinis, į kurį būtina atsižvelgti, – tai **tarptautinė teisė**; jį visų pirma sudaro Europos Sąjungos sutartis, Sąjungos reglamentai bei direktyvos ir Europos žmogaus teisių konvencija. Be to, dar yra daugybė sutarčių, sudarytų dalyvaujant tokių tarptautinių organizacijų kaip Jungtinės Tautos ar Europos Taryba veikloje (daugiašalės sutartys) arba kurias Belgija sudarė su kita valstybe (dvišalės sutartys). Pastaraisiais dešimtmečiais šis teisės šaltinis tapo labai svarbus ir darosi dar svarbesnis. Daugelis šių dokumentų nuostatų turi tiesioginės įtakos kasdieniam gyvenimui.

Suvestinių Belgijos teisės aktų duomenų baze galima naudotis Belgijos teisės aktų **Législation belge** (prancūzų kalba) arba **Belgische Wetgeving** (olandų kalba) interneto svetainėse. Visų tebegaliojančių ir *Belgijos valstybės žiniuose* (*Belgische Staatsblad/Moniteur belge*) **nuo 1830 m.** paskelbtų norminių teisės aktų galima ieškoti naudojant paieškos ir indeksavimo sistemas. Tačiau į šių duomenų bazę įtraukti dar ne visi administraciniai ir mokesčių srities norminiai teisės aktai, paskelbti **iki 1994 m.**

2. Koks yra bendrųjų teisės principų, paprotinės teisės ir teismų praktikos teisinis statusas?

Žr. [1 klausimą](#).

3. Kokia yra šių skirtingų teisės aktų hierarchija?

Belgijoje gyvenantiems asmenims taikomos įvairių kategorijų teisės normos. Jiems taikomos ne tik Belgijos federalinių institucijų teisės normos, bet ir žemesnio lygio vienetų, tokių kaip provincijos ir komunos, priimtose normos (1). Belgija taip pat yra daugybės įvairių tarptautinių ir viršvalstybinių organizacijų, tokių kaip Jungtinės Tautos, Europos Sąjunga, Europos Taryba ir NATO, narė. Šių organizacijų priimtose normos taip pat taikomos Belgijos valdžios institucijoms ir gyventojams.

Ne visos teisėkūros institucijos griežtai atribojo savo jurisdikciją ir ne visų kategorijų normos turi vienodą statusą, taigi gali kilti neatitikimų. Dėl to yra normų hierarchija – principas, pagal kurį žemesnio lygio normos niekuomet negali prieštarauti aukštesnio lygio normoms.

Kalbant apie Belgijos vidaus teisę, **Konstitucija** yra aukščiausios galios norma. Konstitucijoje nustatyta valdžių padalijimo ir jų veikimo tvarka. Be to, Konstitucijoje išdėstytos pagrindinės visuomenės vertybės ir pagrindinės piliečių teisės. 1971 m. gegužės 27 d. sprendime Kasacinis teismas nutarė, kad teisės aktų hierarchijoje visi tarptautiniai ir viršvalstybiniai dokumentai yra aukštesnės teisinės galios nei bet kuris vidaus dokumentas, įskaitant Konstituciją. Europos Sąjungos reglamento ir Konstitucijos prieštaros atveju viršesnis būtų reglamentas.

Žemesnės galios nei Konstitucija yra:

specialieji įstatymai (specialia balsų dauguma priimami įstatymai, kuriais nustatomas įgaliojimų paskirstymas ir pagrindinės valdžios institucijų veiklos taisyklės);

įstatymai, dekretai ir įsakai;

karaliaus ir vyriausybės nutarimai, kuriais įgyvendinami įstatymai arba dekretai;

ministrų nutarimai.

4. Kokie yra viršvalstybiniuose dokumentuose nustatytų teisės normų įsigaliojimo nacionalinėje teritorijoje ypatumai?

Europos Sąjungos reglamentai yra tiesiogiai taikomi ir Belgijos įstatymų leidybos institucijos juos įgyvendinant tiesiogiai nedalyvauja. Tačiau jos turi patvirtinti ir ratifikuoti tarptautines sutartis. Tam tikrų sričių sutartis turi patvirtinti ir ratifikuoti visos Belgijos įstatymų leidybos institucijos, o tam gali prireikti sudėtingų ir daug laiko atimančių procedūrų. Šalies teisėkūros subjektai taip pat dalyvauja taikant Europos Sąjungos direktyvas, nes jas visada reikia perkelti į nacionalinę teisę.

5. Kokios yra įvairios institucijos, kurios turi įgaliojimus priimti teisės normas?

Belgijoje, kuri yra federacinė valstybė, veikia **trys Konstitucijoje įtvirtintos valdžios**, atskirtos viena nuo kitos: įstatymų leidžiamoji, vykdomoji ir teisminė.

Įstatymų leidžiamoji valdžia rengia įstatymus, vykdomoji valdžia juos įgyvendina, o teisminė valdžia sprendžia taikant įstatymus kylančius ginčus.

Federacinė įstatymų leidžiamoji valdžia

Iniciatyvos priimti federalinius įstatymus teisę turi vienas ar daugiau Atstovų Rūmų narių, vienas ar daugiau Senato narių ir karalius (praktiškai tai yra jo ministrai arba valstybės sekretoriai). Šie trys lygmenys Belgijos įstatymų leidžiamosios valdžios sudedamosios dalys.

Įstatymai yra grindžiami viena iš dviejų įstatymo projekto rūšių – asmenišku parlamento nario įstatymo pasiūlymu (*wetsvoorstel/proposition de loi*, kurį pateikia Atstovų Rūmų arba Senato narys) arba vyriausybės įstatymo projektu (*wetsontwerp/projet de loi*, kurį pateikia karalius) (karalius įstatymų projektus paveda pateikti už atitinkamą sritį atsakingiems ministrams). Projektai ir pasiūlymai turi tokią pat vertę.

Federalinių įstatymų įgyvendinimo dokumentus parengia vykdomoji valdžia, kuriai vadovauja karalius. Įgaliojimai gali būti perduodami ministrui. Tai ir skiria karališkąjį ir ministro nutarimus.

Bendruomenės, regionai, provincijos ir komunos

Belgija – **federacinė valstybė**, sudaryta iš bendruomenių ir regionų. Bendruomenėse ir regionuose taip pat leidžiami teisės aktai neviršijant pagal Konstituciją ir tam tikrus specialius įstatymus jiems suteiktų įgaliojimų.

Bendruomenėms suteikti įgaliojimai visų pirma susiję su kultūra ir švietimu, regionų įgaliojimai – su ekonomikos politika ir aplinkosauga. Kiekvienoje bendruomenėje ir kiekviename regione yra parlamentas šiems įgaliojimams vykdyti. **Bendruomenės ir regionai gali rengti teisės aktus**, vadinamuosius **dekretus** (Sostinės Briuselio regione – įsakus). Jų vyriausybės, šalia parlamentų narių, yra įstatymų leidžiamosios valdžios Europos Sąjungos, regiono arba bendruomenės lygmeniu dalis (teisėkūros iniciatyva). Be to, vyriausybės turi užtikrinti, kad priimti dekretai ar įsakai būtų įgyvendinami.

Belgijos teritorija taip pat padalyta į **provincijas** ir **komunas**. Provincijų ir komunų tarybos taip pat leidžia **reglamentus** ir **įsakus** savo kompetencijai priklausančiose srityse, pavyzdžiui, viešojo saugumo, atliekų rinkimo, kultūros, provincijos ir komunos lygiu vykdomo švietimo. Šiuos reglamentus (ir, neviršydamos savo įgaliojimų, viršesnes normas, pavyzdžiui, įstatymus, dekretus, įsakus ir nutarimus) įgyvendina provincijos ir komunos kolegija. Šiuo lygiu taip pat esama dviejų (iš trijų) valdžių. Tai įstatymų leidžiamoji valdžia, kuri tenka bendruomenių ir regionų parlamentams, provincijų ir komunų taryboms, ir vykdomoji valdžia, kurią vykdo bendruomenių ir regionų vyriausybės, provincijų ir komunų kolegijos. Į šį padalijimą teisminė valdžia neįtraukta. Teismų sistema priskiriama išskirtinai federacijos kompetencijai.

6. Koks yra šių teisės normų priėmimo procesas?

Žr. [5 klausimą](#).

Federacijos lygmeniu dėl **įstatymų projektų arba pasiūlymų**, juos išnagrinėjus Valstybės taryboje, **balsuojama** Atstovų Rūmuose ir prireikus – Senate. Paskui jie perduodami **karaliui**, kuris **juos tvirtina ir skelbia**, prieš tai **parašu patvirtinus ministrui**.

7. Kokia yra nacionalinių teisės normų įsigaliojimo tvarka?

Federaliniai įstatymai įsigalioja, kai juos priima ir paskelbia karalius. Iš esmės įstatymai įsigalioja per dešimt dienų po jų paskelbimo *Belgijos valstybės žiniuose* (*Belgische Staatsblad/Moniteur belge*), jei nenustatyta kita įsigaliojimo data (2).

Federacinių vienetų teisės aktus – dekretus ir įsakus – priima ir skelbia atitinkamo federacinio vieneto vyriausybė. Jie įsigalioja per dešimt dienų po jų paskelbimo *Belgijos valstybės žiniuose* (*Belgische Staatsblad/Moniteur belge*), jei nenustatyta kita įsigaliojimo data.

8. Kokios yra prieštaravimų, kurie gali kilti valstybėse narėse tarp skirtingų teisinių šaltinių, sprendimo priemonės?

Kai tinkamai priimtos teisės normos prieštarauja kitoms normoms, gali būti taikoma viena iš kelių prieštaravimų sprendimo technikų. Normų hierarchija leidžia išvengti daugumos prieštaravimų, tačiau jeigu prieštaravimų vis dėlto atsiranda, jie turi būti sprendžiami pasitelkus šias priemones.

Pagal Konstitucijos 142 straipsnį Konstituciniam Teismui suteikiama išimtinė kompetencija peržiūrėti įstatymų suderinamumą su valstybės, bendruomenių ir regionų įgaliojimus reglamentuojančiomis normomis. Šios normos yra įtvirtintos Konstitucijoje ir Belgijos federalinės valstybės institucijų reformos įstatyme. Konstitucinis teismas taip pat turi įgaliojimus priimti sprendimą, kai įtariama, kad įstatymas pažeidžia Konstitucijos II skyriuje (8–32 straipsniuose) įtvirtintas pagrindines teises ir laisves, įskaitant lygiateisiškumą (10 straipsnis) ir diskriminacijos draudimo (11 straipsnis) principus. Konstitucinis teismas taip pat gali peržiūrėti įstatymų suderinamumą su Konstitucijos 170 straipsniu (mokesčių įstatymų teisėtumas), 172 straipsniu (lygiateisiškumas mokesčių įstatymų atžvilgiu) ir 191 straipsniu (užsienio piliečių apsauga).

Taip pat žr. nuorodą [Federacinė viešoji teisingumo tarnyba](#) ir 1989 m. sausio 6 d. specialųjį įstatymą dėl Konstitucinio Teismo, skiltyje „Suvestiniai teisės aktai“.

Valstybės taryba (3), kurios veiklos pagrindas yra Konstitucijos 160 straipsnis, sprendžia visus įgyvendinamųjų dokumentų (įsakymų ir reglamentų) ir teisės normų prieštaravimus. Taip pat yra Parlamentinis kontrolės komitetas, kuris nagrinėja viešųjų ir privačių interesų konfliktus.

(1) Plg. [Federacinė viešoji teisingumo tarnyba \(https://justitie.belgium.be\)](https://justitie.belgium.be), skiltis „Suvestiniai teisės aktai“, 1994 m. Konstitucija ir 1980 m. rugpjūčio 8 d. Specialus institucinės reformos įstatymas; taip pat žr. [Federalinį portalą](#), skiltį „Belgija“.

Flandrų bendruomenė ir Flandrų taryba (taip pat žinoma kaip Flandrijos parlamentas)

Prancūzų bendruomenė ir Prancūzų bendruomenės taryba

Vokiškai kalbanti bendruomenė ir Vokiškai kalbančios bendruomenės taryba

Flandrijos regionas, kurio parlamentas yra ir Flandrų bendruomenės parlamentas, kitaip – Flandrų taryba.

Valonijos regionas ir Valonijos parlamentas.

Sostinės Briuselio regionas ir Sostinės Briuselio taryba (organizuotas taip pat, kaip ir flandrų ir prancūzų bendruomenių komitetai bendruomenės reikalams).

Bendruomenės turi įgaliojimus:

1. kultūros klausimais;

2. švietimo klausimais, išskyrus [...];

3. bendruomenių tarpusavio bendradarbiavimo ir tarptautinio bendradarbiavimo srityje, visų pirma, turi teisę sudaryti sutartis 1 ir 2 punktuose nurodytose srityse.

Flandrų ir prancūzų bendruomenių tarybos, kiekviena savo veiklos teritorijoje, išleidžia dekretus dėl individualiai nustatytų sričių, kuriais yra sprendžiami bendruomenių bendradarbiavimo ir tarptautinio bendradarbiavimo, įskaitant įgaliojimus sudaryti sutartis, klausimai. Vokiškai kalbančios bendruomenės taryba turi panašius įgaliojimus.

Regionų parlamentai turi įgaliojimus teritorijų planavimo, paminklų tvarkymo, kaimo vietovių, ekonomikos, žemės ūkio ir pan. klausimais.

(2) Plg. [Federacinė viešoji teisingumo tarnyba](#), skiltis „Suvestiniai teisės aktai“, 1961 m. gegužės 31 d. Kalbų vartojimo įstatymuose, rengiant įstatymų bei reglamentų projektus, juos paskelbiant ir jiems įsigaliojant, įstatymas.

(3) Plg. [Federacinė viešoji teisingumo tarnyba](#), skiltis „Suvestiniai teisės aktai“, 1973 m. sausio 12 d. suvestiniai įstatymai dėl Valstybės tarybos.

„Teisinė tvarka – bendroji informacija | Belgija – bendroji informacija

Paskutinis naujinimas: 19/02/2021

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija neprisiima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.